

Zasady regionalne w zakresie rewitalizacji

- cechy i elementy programu rewitalizacji

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu
Departament Rozwoju Regionalnego, Wydział Planowania Strategicznego i Przestrzennego
Biuro ds. Programowania Rozwoju

Toruń, 22 lutego 2016 r.

Podstawa prawna

„Zasady regionalne” opracowane zostały na podstawie:

- ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1146 z późn. zm.),
- **Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, zatwierdzonych przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju z 3 lipca 2015 r.**

W pracach nad „Zasadami regionalnymi” brano również pod uwagę zapisy:

- ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2015 poz. 1777),
- *Krajowej Polityki Miejskiej 2023*, przyjętej przez Radę Ministrów 20 października 2015 r.,
- Raportu „Ewaluacja wpływu projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach RPO WK-P na lata 2007-2013 na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów objętych rewitalizacją” z 2013 r. zleconego przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu.

Wybrane definicje

Rewitalizacja

- **proces** wyprowadzania **ze stanu kryzysowego obszarów** zdegradowanych, prowadzony w sposób **kompleksowy**, poprzez **zintegrowane** działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie **programu rewitalizacji**.

Stan kryzysowy

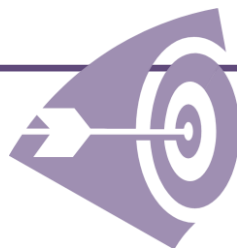
- stan spowodowany **koncentracją negatywnych zjawisk społecznych** (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) **współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:**
gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Cele i oczekiwane efekty rewitalizacji

w województwie kujawsko-pomorskim

- wzrost aktywności społecznej, ożywienie społeczne,
- zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym,
- wzrost zatrudnienia,
- ożywienie gospodarcze, wzrost potencjału gospodarczego między innymi poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Wybrane definicje

Obszar zdegradowany

- obszar, na którym *zidentyfikowano stan kryzysowy*. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji

- obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się *szczególną koncentracją negatywnych zjawisk*, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.

*≤ 20% powierzchni gminy
≤ 30% ludności gminy*

Wybrane definicje

Program rewitalizacji

- **wieloletni** program działań *w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej*, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji *ze stanu kryzysowego* oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący *narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności* w ramach rewitalizacji.
- programami rewitalizacji (w rozumieniu „Zasad regionalnych”) są: lokalne programy rewitalizacji, miejskie programy rewitalizacji, gminne programy rewitalizacji, itp., których jednym ze źródeł finansowania będzie RPO WK-P.

Wybrane definicje

Program rewitalizacji

- **uchwalony przez radę gminy**, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, z późn. zm.)
- LUB
- art. 14 ust. 1 ustawy o rewitalizacji

przepisy przejściowe – art. 52 ustawy o rewitalizacji

- do 31 grudnia 2023 r. mogą być realizowane PR, które nie zostały opracowane w oparciu o ustawę o rewitalizacji

Zasady programowania rewitalizacji

Kompleksowość

- Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne współfinansowane ze środków EFRR, EFS, FS, innych środków publicznych lub prywatnych.
- W trakcie opracowywania i wdrażania PR **nie dopuszcza się możliwości planowania i realizacji tylko wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni**, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji.
- Różnorodność działań warunkuje osiągnięcie kompleksowości interwencji.
- **Wzajemne powiązanie oraz synergia projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.** Nie oznacza to w każdym przypadku obowiązku jednoczesnej realizacji działań, lecz synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową.

Koncentracja

- **Koncentracja interwencji i potrzeba hierarchizacji potrzeb powodują, że PR dotyczy terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju gminy, dotkniętych szczególną koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk kryzysowych.**
- Co do zasady przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizowane są na obszarach rewitalizacji. **Do objęcia wsparciem można jednak dopuszczać także projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne zlokalizowane poza obszarem rewitalizacji, jeśli służą one realizacji celów wynikających z PR. Zwłaszcza dotyczy to inicjatyw społecznych,** nakierowanych np. na aktywizację zawodową mieszkańców obszarów rewitalizacji, gdzie rozwiązania dedykowane ludności z obszaru rewitalizacji mogą być podejmowane poza obszarem rewitalizacji. Takie przypadki wymagają szerszego uzasadnienia i wskazania siły tych powiązań i efektywności oddziaływania danego projektu/przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.

duży obszar rewitalizacji = duże koszty = trudność dokonania zmiany strukturalnej

Komplementarność

PRZESTRZENNA

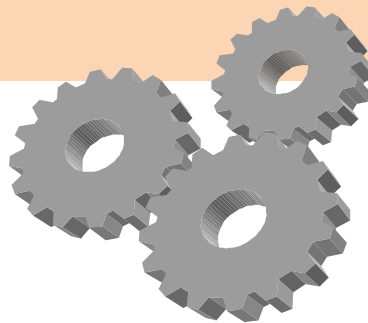
- Konieczność wzięcia pod uwagę podczas tworzenia i realizacji PR **wzajemnych powiązań pomiędzy projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi, realizowanymi zarówno na obszarze rewitalizacji, jak i znajdującymi się poza nim, ale oddziałującymi na obszar rewitalizacji.**
- Prowadzone działania nie mogą: skutkować przenoszeniem problemów z obszarów rewitalizacji na inne obszary, prowadzić do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Dlatego niezbędna jest ciągła analiza następstw decyzji przestrzennych w skali całej gminy.

Komplementarność

PROBLEMOWA

- Konieczność **realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie**, sprawiając, że PR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym, środowiskowym).
- **Ma przeciwdziałać fragmentacji działań** (np. tzw. „rewitalizacji technicznej”, „rewitalizacji społecznej” – określeń błędnie stosowanych, ponieważ rewitalizacja jest zawsze kompleksowa), koncentrując uwagę na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru.
- **Konieczność powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami gminy na innych polach**, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań administracji.

Komplementarność

PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

- Konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na **efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur**. W tym celu niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę systemie zarządzania w ogóle.

Komplementarność

MIĘDZYOKRESOWA

- Możliwe jest uzupełnianie przedsięwzięć już zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007-2013 (np. o charakterze infrastrukturalnym) projektami komplementarnymi (np. o charakterze społecznym), realizowanymi w ramach polityki spójności 2014-2020.
Zachowanie ciągłości programowej (polegającej na kontynuacji lub rozwijaniu wsparcia z polityki spójności 2007-2013) ma w procesach rewitalizacji kluczowe znaczenie. Zmiany wprowadzane w PR odpowiadają na te potrzeby zmian, które wynikają głównie z ich ewaluacji, opartej na systematycznym monitoringu.

Komplementarność

ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

- Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wynikające z PR opierają się na konieczności **umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia ze środków EFRR, EFS i FS** z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania.
- **Łączenie prywatnych i publicznych źródeł finansowania**, przy założeniu, że stymulowanie endogenicznych zdolności inwestycyjnych ma kluczowe znaczenie dla dynamiki pożądanych zmian.

Rolą władz miejskich powinno być nie tylko pozyskiwanie środków zewnętrznych (np. z funduszy europejskich, środków funduszy ochrony środowiska itd.), ale także angażowanie w proces kapitału prywatnego (przedsiębiorstw, mieszkańców, wspólnot mieszkaniowych, banków), jak i wykorzystanie formuły ppp.

Partnerstwo i partycypacja

- PR jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji. **Prace nad przygotowaniem programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszaru rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.**
- Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań **na każdym etapie** tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie).
- Partycypacja ukierunkowana jest na możliwie **dojrzałe jej formy, a więc nieograniczające się jedynie do informacji** (np. w formie spotkań, dyskusji i warsztatów) czy konsultacji działań władz lokalnych, ale dążące do zaawansowanych metod partycypacji, takich jak **współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach.**

Analiza dokumentów lokalnych i ponadlokalnych

Analiza danych dotyczących gminy

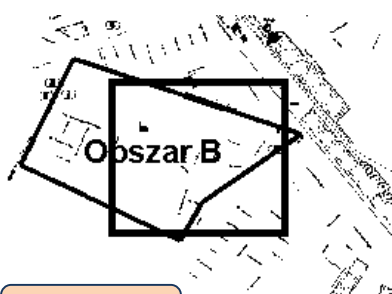
Opis powiązań PR z innymi dokumentami [1]

Uproszczone występowanie

Jednak należy być świadomym, że ze względu na logikę interwencji, tak wskazany obszar rewitalizacji musi uwzględniać kryteria 20/30.

W praktyce więc korzystniej jest (i zaleca się) przeprowadzić delimitację na podstawie „Zasad regionalnych”

Analiza wskaźnikowa, jakościowa mająca na celu stwierdzenie czy w gminie występuje stan kryzysowy

2 etapy

Wyznaczenie obszaru rewitalizacji [4]

Analiza wskaźnikowa, jakościowa

LUB

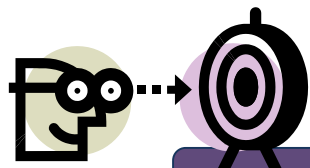
Opis sposobu delimitacji obszaru rewitalizacji zastosowany w innym dokumencie

Obszar rewitalizacji jest wyznaczony w dokumencie planistycznym lub strategicznym gminy, przyjętym uchwałą rady gminy

Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji [5]

Wizja obszaru rewitalizacji po rewitalizacji [6]

Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych [7]

Projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne (główne i uzupełniające) [8]

Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym PR [9]

Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji [10]

Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych [11]

System zarządzania realizacją programu rewitalizacji [12]

System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany otoczenia PR [13]

Doświadczenia w zakresie rewitalizacji

Ministerstwo Rozwoju

Doświadczenia pozytywne:

- wiele ważnych, dobrych przedsięwzięć:
 - zmiany w centrach miast, zahamowanie negatywnych zjawisk
 - interwencje w substancję mieszkaniową, poprawa warunków życia,
 - poprawa stanu zabytków
- włączenie finansowania z inwestycyjnej,
- nazbyt częste utożsamianie rewitalizacji wyłącznie z modernizacją lub remontem

ALE jednak także:

- nadużywanie pojęcia „rewitalizacja”,
- rozproszenie działań,
- słaby nacisk na przedsięwzięcia „miękkie”,
- fragmentaryczność działań (brak kompleksowości),
- słaba partycypacja społeczna (fasadowa),
- niedostateczna diagnoza kryzysu oraz jego przyczyn,
- niska skuteczność wobec grup wykluczonych.

arbitralne wyznaczanie obszarów przeznaczonych do rewitalizacji w oderwaniu od obiektywnych wskaźników społecznych

Wnioski dla perspektywy 2014-2020

Ministerstwo Rozwoju

- konieczność zwiększenia **koordynacji i spójności** projektów rewitalizacji,
- potrzeba **promowania (wymuszania) zintegrowanego podejścia** i działań na rzecz **trwałości** efektów,
- podnoszenie znaczenia **kwestii społecznych i gospodarczych** w rewitalizacji,
- **koncentracja** na najważniejszych obszarach problemowych,
- poszerzanie możliwości **montażu finansowego** na rzecz rewitalizacji,
- potrzeba znacznego wsparcia **zdolności instytucjonalnych**.

Programy rewitalizacji będą sprawdzane nie tylko pod kątem elementów, które powinny zawierać, ale także zasad programowania rewitalizacji.

Ministerstwo Rozwoju

- W Ministerstwie Rozwoju przygotowywana jest **publikacja „Dobre praktyki na rzecz rewitalizacji”** (ponad 30 dobrych praktyk), która ma ukazać się w 2016 r.
- **CENTRUM WIEDZY o rewitalizacji na poziomie krajowym** udzielać będzie wsparcia merytorycznego dla JST i innych podmiotów oraz będzie koordynować gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie informacji o przebiegu i wynikach programów rewitalizacyjnych w miastach (baza dobrych praktyk).
- Zestawienie najczęściej zadawanych **pytań i odpowiedzi** dotyczących ustawy o rewitalizacji: <http://www.mr.gov.pl/rewitalizacja>
- Ministerstwo Rozwoju zachęca do zapoznania się **Krajową Polityką Miejską** <http://www.mr.gov.pl/miasta>

Krajowa Polityka Miejska

- jest dokumentem określającym planowane działania administracji rządowej dotyczące polityki miejskiej, uwzględniającym cele i kierunki określone w średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz krajowej strategii rozwoju regionalnego (*art. 21b ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*).
- służy celowemu, ukierunkowanemu terytorialnie działaniu państwa na rzecz zrównoważonego rozwoju miast i ich obszarów funkcjonalnych oraz wykorzystaniu ich potencjałów w procesach rozwoju kraju,

dokument został przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 20 października 2015 r.

https://www.mr.gov.pl/media/11579/Krajowa_Polityka_Miejska_2023.pdf

Wątki tematyczne KPM

rewitalizacja

kształtowanie przestrzeni
transport i mobilność miejska
partycypacja publiczna
rozwój gospodarczy
demografia
zarządzanie obszarami miejskimi
ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimat
niskoemisyjność i efektywność energetyczna
polityka inwestycyjna

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu

Departament Rozwoju Regionalnego

Wydział Planowania Strategicznego i Przestrzennego

Biuro ds. Programowania Rozwoju

www.kujawsko-pomorskie.pl/planowanie

**W przypadku pytań w zakresie opracowywania programów rewitalizacji
zapraszamy GMINY do bezpośredniego kontaktu z Departamentem Rozwoju Regionalnego**

rewitalizacja@kujawsko-pomorskie.pl